MALTA

QORTI CIVILI
PRIM' AWLA
(GURISDIZZJONI KOSTITUZZJONALI)

ONOR. IMHALLEF
GINO CAMILLERI

Seduta tas-7 ta' Ottubru, 2011

Rikors Numru. 6/2010

Practical Trading Company Limited (C12898)

vs

Kontrollur tad-Dwana u l-Avukat Generali

Il-Qorti

Rat ir-rikors, debitament konfermat bil-gurament, tas-socjeta’ Practical Trading Company Limited fejn gie premess:-

1. Illi permezz ta’ sentenza moghtija mill-Prim’ Awla tal-Qorti Civili fil-proceduri fl-ismijiet Practical Trading Co. Ltd vs Kontrollur tad-Dwana (citazzjoni numru 1693/99 JA) datata 29 ta’ Ottubru 2002 l-Ewwel Qorti kienet

ippronunzjat ruhha billi cahdet it-tieni, tielet, raba, l-hames u s-sitt eccezzjonijiet sollevati mill-intimat Kontrollur tad-Dwana u kwindi ddikjarat lill-istess Kontrollur responsabbli sabiex irodd lura lis-socjeta' attrici kull ammont imhallas indebitament fir-rigward tal-partiti ndikati fic-citazzjoni.

2. Illi b'mod partikolari l-Ewwel Onorabbli Qorti fis-sentenza fuq citata kienet esprimiet ruhha dwar ir-raba u l-hames eccezzjoni li jitkellmu fuq nuqqas ta' nteress guridiku da parti tal-attur, l-odjern rikorrent, fis-sens illi dawn kienu ghal kollox irrilevanti ghas-soluzzjoni tal-vertenza sotto ezami. Tant hu hekk illi kif ser jigi ndikat aktar il-quddiem f'dan ir-rikors, l-istess l-Ewwel Onorabbli Qorti kienet sahansitra pprojbiet lill-partijiet milli jressqu provi fuq dan il-punt. Difatti l-istess l-Ewwel Onorabbli Qorti kienet espressament ordnat lill-avukat tal-Kontrollur intimat milli tissokta taghmel domandi lir-rikorrent fuq din il-materja.

3. Illi permezz ta' sentenza moghtija mill-Prim Awla tal-Qorti Civili datata 30 ta' Gunju 2005, fl-istess proceduri, kienet giet milqugha t-talba attrici, cioe dik ta' l-odjern rikorrent u kkundannat lill-konvenut l-odjern intimat Kontrollur tad-Dwana ihallasha s-somma likwidata fl-ammont ta' Lm 33,604.20.

4. Illi l-intimat Kontrollur tad-Dwana kien hassu aggravat minn dawn iz-zewg sentenzi u kwindi ntavola appell minnhom. Illi permezz ta' sentenza moghtija mill-Qorti tal-Appell datata 29 ta' Frar 2008, l-aggravji kollha sollevati mill-intimat Kontrollur tad-Dwana kienu gew respinti hlief ghal hames aggravvju li kien jikkoncerna l-kwistjoni tal-interess guridiku cioe' n-nuqqas ta' nteress guridiku da parti tas-socjeta' attrici l-odjerna rikorrenta.

5. Illi f'din is-sentenza tal-appell, il-Qorti kienet waslet ghal konluzjoni li l-eccezzjoni tan-nuqqas ta' nteress guridiku kienet wahda valida u li l-Ewwel Qorti kienet kwindi irrespingietha erronjament. F' dan id-dawl ghalhekk u fuq dan l-argument ta' l-interess guridiku, l-Qorti ta' l-Appell waslet biex laqghet l-appell tal-Kontrollur

tad-Dwana u konsegwentement cahdet it-talbiet tas-socjeta’ attrici.

6. Illi s-socjeta’ rikorrenta resqet talba biex dan il-kaz jigi ritrattat a bazi tal-artikolu 811(e) Kap 12 tal-Ligijiet ta’ Malta fejn argumentat li kienet saret applikazzjoni tal-ligi l-hazina stante li l-Qorti ta’ l-Appell kien imissha bbazat id-decizjoni taghha jew fuq il-Kap 16 tal-Ligijiet ta’ Malta dwar l-indebito solutio, cioe l-ligi applikabbli fiz-zmien in kwistjoni jew inkella ta’ l-anqas kien imissha applikat il-Ligi ta’ l-Unjoni Ewropea kif integrata fil-ligi Maltija pero certament mhux ligi jew regolament li kien dahal fis-sehh fl-intervall waqt il-process ta’ dina l-kawza.

7. Illi permezz ta’ sentenza moghtija mill-istess Qorti ta’ l-Appell diversament presjeduta datata 5 ta’ Marzu 2009, it-talba ghal ritrattazzjoni giet michuda stante li qalet li ma hux il-kaz ta’ applikazzjoni ta’ ligi hazina izda pjuttost kien kaz ta’ nterpretazzjoni tal-kuncett ta’ l-interess guridiku fid-dritt ta’ azzjoni.

8. Illi ghalhekk ghandu jirrizulta li t-talba tas-socjeta’ attrici l-odjerna rikorrenta ghal refuzjoni ta flus imhallsa ndebitament lill-Kontrollur tad-Dwana giet respinta finalment mill-Qorti tal-Appell kemm fl-ewwel stadju u kif ukoll in ritrattazzjoni a bazi tal-argument dwar nuqqas ta’ nteress guridiku da parti ta’ l-istess socjeta.

9. Illi tali decizjoni u sentenzi ghal darba tnejn ifissru li l-Qorti ta’ l-Appell iddecidiet il-kaz kontra s-socjeta’ rikorrenta fuq fattur mhux biss illi ma kienux tressqu provi fuqu izda sahansitra fuq punt illi l-Ewwel Qorti kienet espressament ipprojbiet lill-partijiet milli jressqu l-icken prova fuq l-istess. Illi fi kliem iehor il-Qorti tal-Appell iddecidiet il-kaz fuq kwistjoni fejn il-partijiet kienu gew espressament ipprojbiti milli jressqu l-provi dwaru.

10. Illi fil fatt jekk wiehed jaqra t-traskrizzjoni tax-xhieda kollha relattiva ghal din il-materja u mhux biss estratt limitat tal-istess, kif ghamlet il-Qorti ta’ l-Appell, l-argument hawn sollevat mis-socjeta’ rikorrenta jidher evidenti tassew.

11. Illi ghall-ahjar konvenjenza u attenzjoni ta' dina l-Onorabbli Qorti, s-socjeta' rikorrenta qieghdha hawn tirriproduci ad verbatim it-text kollu dwar dak li tressaq fuq il-materja quddiem l-Ewwel Onorabbli Qorti. (xhieda ta' Stephen Sullivan fol 147).

"Avukat: Issa, intom qed taghmlu din il-kawza biex tigbru taxxi ta' importazzjoni li hallast bejn l-1996 u l-1998, qed nghid sew?

Xhud: Sewwa.

Avukat: Issa meta bieghejtu l-prodotti intom fil-prezz inkludejtuha din it-taxxa li hallastu?

Xhud: Ovvja. Pero ahna konna iktar gholjin mill-kompetituri taghna, sewwa? Jigifieri t-targets taghna ma lhaqnihomx". Il-marketing expenditure taghna we were exposed to –

Il-Qorti: Sur Sullivan, irrilevanti kollu dan.

Xhud: Irrilevanti.

Avukat: Jigifieri gia gbartu dak l-ammont li qed titolbu fil-kawza!

Xhud: Le, le, le, ahna –

Il-Qorti: Ieqaf. Dottoressa tkomplix fuq din il-lina. (sottolinejat tieghi).

12. Illi ghalhekk minn din it-traskrizzjoni tax-xhieda johrog bic-car illi l-Ewwel Onorabbli Qorti kienet espressament impediet lill-partijiet anzi b'mod partikolari lill-Kontrollur tad-Dwana milli jipprova jressaq xi forma ta' prova fuq il-kwistjoni tal-interess guridiku in sostenn tal-eccezzjonijiet minnu mressqa.

13. Illi ghalhekk tenut kont ta' dan l-istat ta' fatt evidenti l-Qorti ta' l-Appell qatt ma setghet takkolji l-appell imressaq

mill-Kontrollur tad-Dwana a bazi tal-aggravvju minnu mressaq fuq in-nuqqas ta' interess guridiku peress illi mhux biss ma kienx hemm provi fuq din il-materja izda sahansitra l-Ewwel Onorabbli Qorti kienet espressament impediet lill-istess partijiet inkluz il-Kontrollur milli jressqu provi fuq dan il-punt.

14. Illi f'dan id-dawl u tenut kont ta' dawn ic-cirkostanzi, jekk il-Qorti tal-Appell dehrilha li l-kwistjoni tan-nuqqas ta' nteress guridiku kien punt rilevanti kuntrarjament ghal dak espress u mahsub mill-Ewwel Onorabbli Qorti, kien imissha jew ippermettiet li jitressqu l-provi kollha rilevanti u relattivi fuq din il-materja jew aktar xieraq u gust sabiex il-partijiet ma jitilfux id-dritt tad-doppio esame, kien imissha rriferiet il-kaz lura lill-Ewwel Onorabbli Qorti sabiex tiddeciedi fuq l-istess wara li tisma u tevalwa l-provi li jressqu l-partijiet fuq il-kwistjoni tal-interess guridiku – pero certament ma kellhiex tasal ghal konkluzjoni li waslet ghaliha meta ma kienx hemm provi fuq dan il-punt per konsegwenza ta' ordni espressa u diretta ta' l-Ewwel Onorabbli Qorti kif gia ndikat hawn fuq.

15. Illi difatti jigi rilevat illi apparti s-silta hawn fuq citata, ma tresqet ebda forma u jew element ta' prova ohra fuqhiex il-Qorti tal-Appell setghet tasal ghad-decizjoni taghha fuq il-materja tal-interess guridiku.

16. Illi in vista tal-fatturi hawn fuq spjegati, s-socjeta' rikorrenti certament hija gustifikata li tirrileva fl-odjern rikors illi ma nghatatx smiegh xieraq mill-Qorti tal-Appell fiz-zewg istanzi fuq imsemmija u dana il-ghaliex iddecidiet il-kaz kontra taghha a bazi ta' argument fejn a) mhux biss ma thallewx jingiebu provi fir-rigward ta' l-interess guridiku izda sahansitra wkoll b) ma jezistux fil-fatt provi f'dan ir-rigward u ghalhekk il-Qorti tal-Appell ma kellhiex provi fuqhiex tistrieh biex waslet ghal konkluzjoni li waslet ghaliha;.

17. Illi ghalhekk ghandu jirrizulta minnghajr ebda ombra ta' dubbju li d-drittijiet Kostituzzjonali tas-socjeta' rikorrenti kif stipulati fl-artikolu 39 u d-drittijiet taghha kif stipulati fil-Konvenzjoni Ewropea dwar id-Drittijiet tal-Bniedem Artiklu

6(1) u kontenuta fl-iskeda tal-Att nru XIV tas-sena 1987 – Kap 319 - gew ivvjolati stante li s-sentenzi pronunzjati mill-Qorti tal-Appell hawn fuq citati gew moghtija minnghajr ma nghata smiegh xieraq lill-istess socjeta rikorrenta.

Ghalhekk is-socjeta’ rikorrenti qed titlob li jigi dikjarat li z-zewg sentenzi moghtija mill-Qorti tal-Appell datati 29 ta’ Frar 2008 u 5 ta’ Marzu 2009 ivvjolaw id-drittijiet fondamentali tas-socjeta’ rikorrenta ghal smiegh xieraq kif garantit bl-artikolu 39 tal-Kostituzzjoni ta’ Malta u bl-artikolu 6 tal-Konvenzjoni Ewropea ghad-Drittijiet tal-Bniedem (Kap 319) u li jigu dikjarati bhala nulli u bla effett l-imsemmija zewg sentenzi moghtija mill-Onorabbli Qorti tal-Appell datati 29 ta’ Frar 2008 u 5 ta’ Marzu 2009 fl-ismijiet “Practical Trading Company Limited vs Kontrollur tad-Dwana” (Citazz numru 1693/99) minhabba tali vjolazzjonijiet. Is-socjeta’ rikorrenti qed titlob ukoll li l-intimati, jew min minnhom jigu ordnati ihallsu kumpens xieraq lis-socjeta’ rikorrenta kif likwidat minn dina l-Qorti ghal ksur tad-dritt fondamentali taghha ghal smiegh xieraq u li jinghata kull provvediment u/jew rimedju iehor xieraq u opportun biex jigi zgurat it-twettiq tad-dritt fondamentali tas-socjeta’ rikorrenti ghal smiegh xieraq.

Bl-ispejjez kontra l-intimati li gew ukoll ingunti ghas-subizzjoni.

Rat ir-risposta tal-intimati Kontrollur tad-Dwana u Avukat Generali fejn gie sottomess:-

Illi fir-rikors promotur is-socjeta’ rikorrenti qeghda tallega ksur tad-dritt taghha ghal smigh xieraq kif garantit bl-artikolu 39 tal-Kostituzzjoni ta’ Malta u bl-artikolu 6 tal-konvenzjoni Ewropeja mill-Qorti ta’ l-Appell fis-sentenzi taghha. L-allegazzjoni hija li l-Qorti ddecidiet li s-socjeta’ rikorrenti ma kellhiex interess guridiku u dan minghajr ma thallew jingiebu provi fir-rigward ta’ l-interess guridiku u ma jezistux provi f’dan ir-rigward u b’hekk il-qorti ma kellhiex provi fuqhiex tistrieh.

<u>1. Non-Ezawriment tar-Rimedji Ordinarji</u>

Illi preliminarjament, is-socjetà rikorrenti ma ezawrietx ir-rimedji ordinarji u ghalhekk din l-Onorabbli Qorti ghandu jogoghbha tirrifjuta li terzercita s-setghat kostituzzjonali taghha ai termini tal-proviso tas-subartikolu (2) ta' l-artikolu 46 tal-Kostituzzjoni ta' Malta u ai termini tal-proviso tas-subinciz (2) ta' l-artikolu 4 tal-Kap 319.

2. Rikors Frivolu u Vessatorju

Illi in linea preliminari u minghajr pregudizzju ghas-suespost ir-rikors promotur huwa wiehed frivolu u vessatorju stante li (i) mhux ghajr appell mid-decizjoni ta' l-Onorabbli Qorti ta' l-Appell fl-ismijiet Practical Trading Co Ltd vs Kontrollur tad-Dwana (App Civ Nru 1693/99) moghtija fid-29 ta' Frar, 2008; u (ii) wara li r-rikors ta' ritrattazzjoni ntavolat mis-socjeta' rikorrenti gie michud ukoll permezz tas-sentenza tal-5 ta' Marzu, 2009, dan ir-rikors kostituzzjonali qieghed jintuza' bhala tentattiv biex dawn id-decizjonijiet jigu varjati.

Kif gie ritenut diversi drabi fil-gurisprudenza lokali, din il-Qorti kif adita mhiex qorti ta' revizjoni u dan peress li mhiex il-funzjoni taghha li tiddeciedi jekk qrati ohra kkommettewx zball ta' ligi jew ta' fatt fid-decizjonijiet taghhom, izda biss ghandha tqis jekk il-procediment kienx tassew wiehed imparzjali u skond il-ligi.

3. Ebda ksur ta' l-artikolu 39 tal-Kostituzzjoni u ta' l-artikolu 6 tal-Konvenzjoni Ewropeja

Illi minghajr pregudizzju għas-suespost u fil-mertu, it-talbiet tas-socjeta' rikorrenti ghandhom jigu michuda peress li huma infondati fil-fatt u fid-dritt stante li ma kien hemm l-ebda ksur tad-drittijiet fundamentali tar-rikorrenti hekk kif sanciti mill-artikolu 39 tal-Kostituzzjoni ta' Malta u mill-artikolu 6 tal-Konvenzjoni Ewropeja dwar id-Drittijiet tal-Bniedem.

Dawn l-artikoli jipprovdu dwar id-dritt ghal smigh xieraq liema dritt ghandu jigu assigurat matul il-procediment tal-kawza u dan fl-assjem u fit-totalita' tieghu. Ma jistax ikun

hemm analizi vis-a-vis punt partikolari tal-procedura jew xi mument fiha.

Dwar dan l-esponenti, f'dan l-istadju, jissottomettu s-segwenti:

(i) Mhux minnu li l-Prim Awla tal-Qorti Civili ipprojbiet lill-partijiet milli jressqu prova fuq l-eccezzjoni ta' nuqqas ta' interess guridiku imressqa mill-Kontrollur tad-Dwana.

(ii) Is-socjeta' rikorrenti kellha kull opportunita' li tressaq il-provi taghha dwar dan il-punt quddiem il-Prim Awla. Is-socjeta' rikorrenti qatt ma talbet biex tressaq provi dwar dan il-punt. Inoltre' la darba s-socjeta' rikorrenti issa qed tghid li kellha interess li tressaq provi dwar dan il-punt hija lanqas m'appellat meta l-qorti waqqfitu' milli jgib il-provi. Inoltre', is-socjeta' rikorrenti kellha kull opportunita' li tirrispondi u titratta dwar l-aggravju imressaq f'dan is-sens mill-esponent Kontrollur tad-Dwana fir-rikors ta' l-appell tieghu. Ghalhekk jekk ma ressqitx provi dwar dan il-punt kienet biss decizjoni taghha u kwindi 'qui culpa sua damnum sestit non videtur damnum sentire.'

(iii) Is-socjeta' rikorrenti ma lmentatx dwar dan l-allegat nuqqas fir-rikors u fil-proceduri tar-ritrattazzjoni izda qeghda tilmenta minnu biss wara li anki dawk il-proceduri gew decizi kontra taghha.

(iv) Minghajr pregudizzju ghas-suespost ghandu jirrizulta car mir-ragunament tal-Qorti ta' l-Appell fiz-zewg decizjonijiet impunjati li fil-fatt il-Qorti ta' l-Appell kellha quddiemha provi bizzejjed in atti biex tasal ghad-decizjoni taghha. L-evalwazzjoni tal-provi hija fid-diskrezzjoni tal-Qorti li tkun qed titratta l-kaz u din il-Qorti fil-gurisdizzjoni taghha ma tistax ticcensura l-ezercizzju ta' din id-diskrezzjoni.

(v) Minghajr pregudizzju ghas-suespost, il-prova li kienet essenzjali ghar-risoluzzjoni ta' din l-eccezzjoni kienet jekk is-socjeta' rikorrenti kienitx inkludiet

it-taxxa ta’ importazzjoni (li kienet qed tintalab ir-rifuzjoni taghha) fil-prezz tal-prodott u d-direttur tal-kumpanija nnifisha xehed bil-gurament li kienet inkluza. Din kienet l-uniku prova li l-Qorti kellha bzonn biex tiddeciedi u din il-prova lahqet saret qabel intemm il-kontro-ezami ta’ Stephen Sullivan.

Ghal dawn ir-ragunijiet l-intimati talbu li r-rikors tas-socjeta’ rikorrenti jigi michud bhala wiehed frivolu u vessatorju, bl-ispejjez kontra s-socjeta’ rikorrenti.

Rat l-atti kollha tal-kawza fl-ismijiet “Practical Trading Company Limited vs Kontrollur tad-Dwana” liema atti, b’ordni tal-Qorti, gew allegati ma dan il-process.

Rat l-atti l-ohra kollha tal-kawza u d-dokumenti esibiti.

Rat li l-kawza giet differita sabiex tinghata s-sentenza.

Ikkonsidrat:-

Fir-rikors promotur taghha s-socjeta’ Practical Trading Company Limited taghmel referenza ghas-sentenza tad-29 ta’ Ottubru 2002 tal-Prim’ Awla tal-Qorti Civili fil-kawza fl-ismijiet “Practical Trading Co. Ltd vs Kontrollur tad-Dwana” (citazzjoni numru 1693/99 JA) li biha gie dikjarat li l-konvenut Kontrollur tad-Dwana kien responsabbli biex irodd lura lis-socjeta’ attrici kull ammont imhallas indebitament fir-rigward tal-partiti ndikati fic-citazzjoni. F’din l-imsemmija sentenza l-Qorti rriteniet dwar l-eccezzjonijiet tal-konvenut (wiehed mill-intimati fil-presenti kawza) rigwardanti n-nuqqas ta’ interess guridiku da parti tas-socjeta’ attrici li tali eccezzjonijiet kienu rrilevanti ghas-soluzzjoni tal-vertenza. Is-socjeta’ rikorrenti tippremetti ukoll li l-istess l-Qorti kienet in effett ipprojbiet lill-partijiet milli jressqu provi fuq il-kwestjoni tal-interess guridiku. L-intimat Kontrollur tad-Dwana kien appella minn din id-decizjoni. B’sentenza tal-Qorti tal-Appell tad-29 ta’ Frar 2008 gie ritenut li l-eccezzjoni tan-nuqqas ta’ nteress guridiku kif sollevata kienet valida u konsegwentement il-Qorti ta’ l-Appell iddecidiet billi laqghet l-appell u billi

cahdet it-talbiet tas-socjeta’ attrici. Sussegwentement is-socjeta’ rikorrenti talbet li sir ritrattazzjoni, liema talba pero’ giet respinta b’sentenza tal-5 ta’ Marzu 2009.

Is-socjeta’ rikorrenti tissottometi li t-talba taghha ghal refuzjoni ta flus imhallsa ndebitament lill-Kontrollur tad-Dwana giet michuda a bazi tal-eccezzjoni tan-nuqqas ta’ nteress guridiku. Kwindi, skond l-istess socjeta’ rikorrenti, l-kawza giet deciza fuq kwestjoni li dwarha ma kienux tressqu provi u di piu’ l-partijiet kienu gew ipprojbiti mill-Qorti tal-Prim’Istanza milli jaghmlu provi dwar l-istess kwestjoni. Skond is-socjeta’ rikorrenti a basi tal-fatti esposti l-Qorti ta’ l-Appell ma setghetx takkolji l-appell tal-Kontrollur tad-Dwana a bazi tal-imsemmija eccezzjoni tieghu u dan billi fuq il-kwestjoni de quo l-Ewwel Qorti kienet espressament impediet lill-partijiet milli jressqu provi. Hi s-sottomissjoni tar-rikorrenti li jekk il-Qorti tal-Appell dehrilha li l-kwistjoni tan-nuqqas ta’ nteress guridiku kienet rilevanti imissha jew ippermettiet lill-partijiet li jgibu l-provi dwar l-istess kwestjoni jew altrimenti li terga tirreferi l-atti lill-Prim’Awla tal-Qorti Civili biex jigi deciz il-punt dwar l-interess guridiku wara li jinstemghu l-provi u s-sottomissjonijiet tal-partijet.

Is-socjeta’ rikorrenti tissottometti li a bazi tal-premess hi ma nghatatx smiegh xieraq mill-Qorti tal-Appell inkluz fir-ritrattazzjoni peress li l-istess Qorti tal-Appell iddecidiet a bazi ta’ kwestjoni li l-partijiet ma thallewx iressqu provi dwarha u li ukoll dwarha ma jezistu ebda provi fil-process u kwindi l-Qorti tal-Appell ma kellhiex provi fuqhiex tistrieh biex waslet ghal konkluzjoni li waslet ghaliha. Dejjem skond is-socjeta rikorrenti ghalhekk gew vjolati fil-konfront taghha d-drittijiet Kostituzzjonali kif salvagwardati fl-artikolu 39 u d-drittijiet kif stipulati fil-Konvenzjoni Ewropea dwar id-Drittijiet tal-Bniedem fl-artikolu 6(1) tal-Kap.319.

L-intimati Kontrollur tad-Dwana u Avukat Generali eccipew:-

1. In-non-ezawriment tar-rimedji ordinarji. Skond l-intimati s-socjetà rikorrenti ma ezawrietx ir-rimedji ordinarji u ghalhekk din il-Qorti ghandha tirrifjuta li tisma u tiddeciedi

dan il-kaz skond dak li hemm provdut fil-proviso tas-subartikolu (2) ta’ l-artikolu 46 tal-Kostituzzjoni ta’ Malta u fil-proviso tas-subinciz (2) ta’ l-artikolu 4 tal-Kap 319.

2. Ir-rikors hu frivolu u vessatorju. L-intimati, f’dan ir-rigward jissottomettu li r-rikors hu wiehed frivolu u vessatorju stante li hu appell mid-decizjonijiet gia indikati tal-Qorti tal-Appell. Skond l-intimati s-socjeta’ rikorrenti, bil-presenti kawza qed tittanta tvarja d-decizjonijiet tal-istess Qorti tal-Appell inkluz fir-ritrattazzjoni. Din il-Qorti mhux Qorti ta’ revizjoni u ghandha biss tiddeciedi jekk fil-procediment in kwestjoni gewx miksura d-drittijiet fundamentali tas-socjeta’ rikorrenti.

3. Ma hemm ebda ksur ta’ l-artikolu 39 tal-Kostituzzjoni u ta’ l-artikolu 6 tal-Konvenzjoni Ewropeja. Skond l-intimati dawn l-artikoli jirrigwardaw id-dritt ghal smigh xieraq, liema dritt ghandu jigu assigurat matul il-procediment tal-kawza fl-assjem u fit-totalita’ taghha u ma jistax ikun hemm analizi biss ta’ punt partikolari tal-procedura. F’dan ir-rigward, dejjem skond l-intimati, mhux minnu li l-partijiet gew ipprojbiti mill-Qorti ta’ prim’istanza milli jressqu prova fuq l-eccezzjoni ta’ nuqqas ta’ interess guridiku. Inoltre s-socjeta’ rikorrenti kellha l-opportunita’ li tressaq il-provi taghha dwar din il-kwestjoni izda l-istess socjeta’ rikorrenti naqset li titlob biex tressaq dawn l-istess provi. Is-socjeta’ rikorrenti ma appellatx meta wahda mill-partijiet twaqqfet milli ggib provi dwar l-eccezjoni in kwestjoni. Skond l-intimati s-socjeta’ rikorrenti kellha l-opportunita’ li tirrispondi u titratta dwar l-aggravju koncernanti l-istess eccezzjoni imressaq mill-Kontrollur tad-Dwana. Kwindi skond l-intimati l-fatt li s-socjeta’ rikorrenti ma ressqitx provi dwar l-eccezzjoni kien konsegwenza biss ta’ decizjoni taghha. Inoltre s-socjeta’ rikorrenti ma lmentatx dwar dan l-allegat nuqqas fir-rikors u fil-proceduri tar-ritrattazzjoni. Inoltre jirrizulta mill-istess ragunament tal-Qorti tal-Appell fiz-zewg decizjonijiet taghha li, effettivament, l-istess Qorti kellha a disposizzjoni taghha provi bizzejjed biex tasal ghad-decizjonijiet taghha. Skond l-intimati l-prova li kienet essezjali ghar-risoluzzjoni tal-eccezzjoni in kwestjoni in effett sarret u din kienet jekk is-socjeta’ rikorrenti kienitx inkludiet it-taxxa in kwestjoni fil-

prezz li bih bieghat l-oggetti in kwestjoni. Direttur tas-socjeta’ rikorrenti effettivament ikkonferma li din it-taxxa giet inkluza fil-prezz.

Ghandu jinghad, dwar l-ewwel eccezzjoni tal-intimati rigwardanti n-non ezawriment tar-rimedji ordinarji da parti tas-socjeta’ rikorrenti, li gie diversi drabi deciz li tali rimedji alternattivi ghandhom ikunu aċċessibbli, xierqa, effettivi u adegwati biex jindirizzaw il-ksur lamentat. (Vide “ Marco Putzulu Caruana vs. Avukat Ġenerali” - Prim’Awla tal-Qorti Civili (Ġurisdizzjoni Kostituzzjonali) - 2 ta’ Dicembru 2010). Inoltre hu l-obbligu tal-intimati li jipprovaw li kien hemm a disposizzjoni tas-socjeta’ rikorrenti rimedji ohra alternattivi li kienu xierqa. Ghandu jigi rilevat li, skond il-ligi, pero’ anke jekk l-intimati jippruvaw li kien hemm tali rimedju alternattiv, il-Qorti xorta wahda tista taghzel li tisma u tiddeciedi l-kawza.

Fil-kaz in esami l-intimati naqsu li jipprovaw li kien hemm rimedju alternattiv u di piu’ naqsu li jindikaw liema huma r-rimedji ordinarji li s-socjeta rikorrenti ma ghamlitx qabel ippresentat il-presenti kawza. In effett, in relazzjoni ma eccezzjoni ohra, l-intimati jsemmu li s-socjeta’ rikorrenti naqset li tappella mill-ordni tal-Qorti ta’ prim’istanza fis-sens li l-partijiet ma kellhomx igibu provi dwar l-eccezzjoni tan-nuqqas ta’ interess guridiku. L-imsemmija Qorti ta’ prim’istanza ma tatx tali ordni formalment u f’dan ir-rigward ma kien hemm ebda dikriet jew sentenza. Konsegwentement hu dubjuz kemm is-socjeta’ rikorrenti setghet skond il-ligi tappella. Inoltre jirrizulta li tali ordni nghatat waqt li kien qed isir ezami ta’ xhud minn naha tal-konvenut f’dik il-kawza u kwindi tali ordni ma kienitx tirrigwarda direttament s-socjeta’ rikorrenti. Hu minnu li l-ordni kienet teffettwa lill-partijiet kollha fil-kawza izda fil-hin li nghatat l-istess ordni din kienet qed teffettwa l-aktar lill-parti l-ohra. Jirrizulta sufficjentement li l-Ewwel Qorti pprojbiet lill-partijiet milli jgibu provi dwar l-eccezzjoni in kwestjoni (fol.147).

In effett jirrizulta li l-Qorti ipprojbit, b’mod mhux formali, lill-konvenut Kontrollur tad-Dwana milli ikompli jaghmel domandi fuq linja ta’ provi li kienet tirrigwarda l-eccezzjoni

tal-interess guridiku. Din l-ordni kienet teffettwa lis-socjeta' rikorrenti peress li b'tali ordni wiehed seta' jifhem li l-kwestjoni tal-interess guridiku ma kienitx wahda importanti u rilevanti. Ir-ritrattazzjoni lanqas ma tista titqies bħala rimedju alternattiv xieraq. Ir-ritrattazzjoni tista tintalab biss f'certi cirkostanzi li huma limitati bil-ligi u biss fuq ir-ragunijiet stipulati ukoll fil-ligi. In effett is-socjeta' rikorrenti ma kellha ebda rimedju għajr li tirrikorri quddiem din il-Qorti sabiex jigi esaminat jekk fil-fatt ġiex miksur id-dritt tas-socjeta' rikorrenti għal smigħ xieraq.

Li ghandu jigi eżaminat huwa jekk l-imsemmija ordni informali tal-Qorti biex ma jingiebux provi dwar l-eccezzjoni tal-interess guridiku wasslitx ghall-lezjoni tad-dritt fundamentali tas-socjeta' rikorrenti ghal smigh xieraq stante li sussegwentement inghataw sentenzi fl-appell ibbazati fuq l-istess eccezzjoni u in partikolari fuq l-accettazzjoni tal-istess eccezzjoni. F'dan ir-rigward ghandu jigi ukoll enfasizzat li ma kienx hemm provi fil-process dwar l-istess eccezzjoni.

L-Artikolu 39 tal-Kostituzzjoni huwa rilevanti għall-proċeduri ċivili biss fis-subartikolu (2) tieghu. Dan is-sub-artikolu jipprovdi li qorti jew awtorità oħra ġudikanti li ser tiddecidi dwar l-eżistenza jew l-estensjoni ta' drittijiet jew obbligi ċivili għandha tkun indipendenti u imparzjali u għandu jinghata lill-kaz smigħ xieraq fi żmien raġonevoli. L-Artikolu 6(1) tal-Konvenzjoni Ewropea kif applikata ghall-liġi Maltija bil-Kap.319 jipprovdi ukoll li fid-deċiżjoni tad-drittijiet ċivili u ta' l-obbligi tiegħu kulħadd huwa ntitolat għal smigħ imparzjali u pubbliku fi żmien raġonevoli minn tribunal indipendenti u imparzjali mwaqqaf b'liġi.

Fil-kaz in esami hu ghalhekk rilevanti li jiġi stabbilit jekk, meta jkun hemm allegazzjoni li parti fil-kawza, jew ahjar li l-partijiet, gew imwaqqfa milli jressqu provi dwar eccezzjoni partikolari u sussegwentement il-kawza tigi deciza b'mod finali fuq l-istess eccezzjoni, jammontax għal ċaħda tal-jedd tas-smigh xieraq kif protett bl-imsemmija artikoli. Is-socjeta' rikorrenti ghamlet referenza ghal sentenza tal-Qorti Kostituzzjonali fil-kawza fl-ismijiet "Peter Montebello vs. L-Avukat Ġenerali et" deciza fil-31

ta’ Jannar 2011. Skond is-socjeta’ rikorrenti c-cirkostanzi f’din l-ahhar kawza huma simili ghac-cirkostanzi prevalenti fil-presenti kawza. Fil-kawza ta’ Montebello ir-rikorrenti talab dikjarazzjoni li ġie miksur id-dritt fondamentali tiegħu kif protett bl-Artikolu 6 tal-Konvenzjoni Ewropea u bl-Artikolu 39 tal-Kostituzzjoni peress li huwa kellu provi fil-mertu u kwindi talab li jikkontesta l-istess mertu, iżda l-Qorti ma qisitx din l-eċċezzjoni tiegħu. F’dak il-każ ukoll ġew imressqa provi biex jintwera illi fil-fatt kien hemm provi li bihom ir-rikorrent seta’ jikkontesta l-mertu. Il-Qorti pero’ kienet illimitat li tippronunzja ruhha dwar il-preskrizzjoni, u kwindi ma kienux tressqu provi dwar il-meritu. Minnghajr ma kkonsidrat il-mertu, l-Ewwel Qorti ddikjarat li l-eċċezzjoni dwar il-preskrizzjoni kellha tiġi miċħuda u konsegwentement laqgħet it-talba.

Il-Qorti Kostituzzjonali ddikjarat li kienet konvinta illi fl-istadju meta kienu għalqu l-provi dwar il-preskrizzjoni u wara li giet ittrattata l-istess eccezzjoni, kien hemm l-intendiment illi s-sentenza kienet se tinghata unikament fuq il-preskrizzjoni, u li “ċertament l-appellant kellu kull dritt ikollu l-aspettativa li s-sentenza li kellha tingħata f’dak l-istadju tingħata fuq il-punt li unikament dwaru saru l-provi minn meta ġiet sollevata l-eċċezzjoni tal-preskrizzjoni.” Meta tali aspettattiva ma titwettaqx u l-partijiet li jkunu qed jistennew li s-sentenza tkun limitata għal preskrizzjoni izda jiġu kunsidrati eċċezzjonijiet oħra l-partijiet ikollhom raġun jilmentaw li ġie leż id-dritt ta’ smigħ xieraq. Fil-kliem tal-imsemmija Qorti - “dan hu li ġara f’dan il-każ u dan jimmina l-proċess ġudizzjarju u jinfiċċjah bħala mhux xieraq.”

Hu minnu li l-presenti kawza hi simili ħafna ghall-kaz citat. Fil-verita’, meta l-partijiet ġew imwaqqfin milli jkompli jressqu provi dwar il-punt ta’ l-interess ġuridiku s-socjeta’ rikorrenti kellha ragun tistenna u tippretendi li mhux se tittieħed deċiżjoni dwar l-istess eccezzjoni. Meta sussegwentement is-socjeta’ rikorrenti sabet ruhha nfaċċjata b’sentenza proprju bbazata fuq il-punt li dwaru ma kellix l-opportunita’ u saħansirta ġie mwaqqfa milli tressaq il-provi, għandha raġun is-socjeta’ rikorrenti li

tilmenta dwar ksur tad-dritt fundamentali taghha ta' smigħ xieraq kif imħares mill-Kostituzzjoni u mill-Konvenzjoni.

In vista tal-premess ghandu jigi ddikjarat li s-sentenzi in kwestjoni moghtija mill-Qorti tal-Appell jivvjolaw id-drittijiet fundamentali tas-socjeta' rikorrenti ghal smigh xieraq. Bhala rimedju l-imsemmija sentenzi ghandhom jitqiesu u jigu dikjarati li huma nulli u inoltre ghandu jinghata kumpens fil-forma ta' hlas ta' ammont li qed jigi likwidat "arbitrio boni viri" minn din il-Qorti fis-somma ta sitt elef u hames mitt euro (€6500). Dan l-imsemmi ammont ghandu jithallas lis-socjeta' rikorrenti mill-intimat Avukat Generali. L-intimat Kontrollur tad-Dwana hu estraneu ghal dak li wassal ghall-lezjoni in kwestjoni u ghalhekk l-istess intimat Kontrollu tad-Dwana ghandu jigi liberat mill-osservanza tal-gudizzju. Il-lezjoni in kwestjoni sehhet fil-kors tal-imsemmija proceduri u kwindi hu l-intimat Avukat Generali li ghandu jitqies responsabbli ghall-istess lezjoni. Il-proceduri in kwestjoni ghandhom jissoktaw quddiem il-Prim'Awla tal-Qorti Civili sabiex il-kawza terga tigi deciza wara li jinstemghu l-provi kollha inkluz provi dwar l-eccezzjoni tal-interess guridiku.

Ghal dawn il-motivi:-

Tiddeciedi billi fl-ewwel lok tichad l-eccezzjonijiet tal-intimati u fit-tieni lok billi tilqa t-talbiet tas-socjeta' rikorrenti u tiddikjara li z-zewg sentenzi tal-Qorti tal-Appell datati rispettivament 29 ta' Frar 2008 u 5 ta' Marzu 2009 moghtija fil-kawza fl-ismijiet "Practical Trading Company Limited vs Kontrollur tad-Dwana" (Citazz numru 1693/99)jivvjolaw id-drittijiet fondamentali tas-socjeta' rikorrenti ghal smiegh xieraq kif garantit bl-artikolu 39 tal-Kostituzzjoni ta' Malta u bl-artikolu 6 tal-Konvenzjoni Ewropea ghad-Drittijiet tal-Bniedem (Kap 319) u qed jigi dikjarat li l-imsemmija zewg sentenzi huma nulli u bla effett minhabba tali vjolazzjonijiet. Tordna li l-intimat Avukat Generali, li ghandu jigi ritenut resposabbli tal-lezjonijiet in kwestjoni, stante li l-istess lezjonijiet sehhew fil-kors tal-imsemmija proceduri, jhallas lis-socjeta rikorentii s-somma ta' sitt elef u hames mitt euro (€6500) bhala kumpens. Tillibera mill-osservanza tal-gudizzju lil-

intimat l-iehor Kontrollur tad-Dwana. Tordna li l-proceduri in kwestjoni jigu rimessi lill-Prim’Awla tal-Qorti Civil sabiex l-istess proceduri jigu decizi wara li jinstemghu l-provi kollha inkluz dawk rigwardanti l-eccezzjoni tal-interess guridiku u dan sabiex jigi zgurat it-twettiq tad-dritt fondamentali tas-socjeta’ rikorrenti ghal smigh xieraq.

Spejjez kollha kontra l-intimat Avukat Generali.

< Sentenza Finali >

---------------------------------TMIEM---------------------------------